

Blok 1 Theorie

LE 2 Omschrijving van taal

Teksttheorie : omschrijving van taal / beginselen in taalgebruik/ eigenschappen v teksten / variatie in taal en tekst → zinnen krijgen pas betekenis binnen de tekst als geheel.

Betekenis vh woord : ‘taal’

Van Dale 1984

- 1- Wat gesproken wordt of is
- 2- Elke andere wijze waardoor men zijne gedachten te kennen geeft
- 3- Verzameling van woorden onder rededelen gerangschikt en aan vaste regelen onderworpen
- 4- Al de spraakklanken waarvan een volk zich bedient
- 5- Al de woorden of uitdrukkingen waarvan een volk zich bedient
- 6- Woorden of uitdrukkingen waarvan ene volksklasse, een individu zich bedient, die men in bep. kunst of wetenschap bezigt

Van Dale 1898

- 7- Het vermogen om te spreken
- 8- De wijze waarop men spreekt of schrijft

Van Dale 1995

Accent op taal als middel om gedachten en gevoelens kenbaar te maken, op taal als communicatiemiddel, andere betekenissen blijven behouden

Schematisch overzicht p 37

5 Niveau's v taalbeschrijving

Benadering v taalgebruik

Fonetiek	Klanken	Sociolinguïstiek 6	Groep
Fonologie 4		Psycholinguïstiek 7	Individu
Morfologie	Woordvorming	Stilistiek	formulering
Synthaxis 3	Zinsbouw		
Semantiek 5	betekenis		

Uitspraken over taal p 38

Mme de Staël benadrukt ludiek element → verlevendigt de geest

Leibniz als spiegel van het denken → taal goed gebruiken

Jespersen als middel om elkaar e begrijpen

De 3 aspecten van taal (Bühler): p 39-40

Taalgebruik is:	-expressief uitdrukking S(schrijver) uitdrukking voorstelling	-referentieel voorstelling / verwijzing boodschap verwijzing	-intentioneel appèl L(lezer, luisteraar) appèl
-----------------	---	---	---

Gaat terug op Plato: taal opgevat als werktuig voor communicatie

Spreker / schrijver - luisteraar/ lezer - onderwerp v gesprek / boodschap

LE 3 Beginselen in taalgebruik

1- Wat is pragmatiek?

Pragmatiek = studie v linguistic adaptation (aanpassing van en aan de taal) **Onderzoek naar effecten v taalgebruik**

In deze cursus: Taal als middel voor informatieoverdracht / Pragmatiek is het belangrijkste kader

Wisselwerking tussen taalgebruik en omstandigheden Mensen passen hun taal aan.

2-Samenwerkingsbeginsel =als beide gesprekspartners zo effectief mogelijke uitwisseling v informatie nastreven p 46

Grice Stelregels van 1 **kwaliteit** spreek zo veel mogelijk waarheid

2 **kwantiteit** geef zoveel mogelijk info (niet meer dan nodig)

3 **relatie** wees relevant, maak duidelijk wat uw bijdrage met voorgaande te maken heeft

4 **stijl** wees duidelijk, vermijd duistere uitdrukkingwijze of dubbelzinnigheid wees kort en

ordelijk

Conversationale implicatuur

Een stelregel negeren maar toch samenwerkingsbeginsel → conversationale implicatuur is mogelijk.

De betekenis (die afwijkt van de letterlijke betekenis wordt afgeleid uit de taaluiting

3-Beleefdheidsbeginsel

Goffman Face-save strategies (gezichtsverlies) / afstand lezer - auteur

Leech: 1-Stelregel van tact → verklein de kosten, maak het gemakkelijk om te zeggen wat ze zelf willen

2-Stelregel van overeenstemming: → maak het verschil kleiner

4-Taalhandelingstheorie (onderzoek naar indirect taalgebruik)

indirect taalgebruik = om indirect te verwijzen naar de eigenlijke kern van de mededeling

=meest gebruikt om beleefdheid in taal te uiten (ipv: doe.... → wilt u .. ?)

Austin onderscheidt 3 verschillende handelingsaspecten

Searle (uitwerking) → 1 inhoud/ betekenis 2 strekking 3 effect (resultaat vd uiting)

strekking = het soort handeling dat dmv de uiting verricht wordt

Inzicht in taalmiddelen die de schrijver gebruikt om strekking v zin of tekst te verduidelijken = belangrijk !

Indicatoren vd strekking p 74 (= taalmiddelen om strekking vd zin of tekst te verduidelijken)

a- ik ...beloof, waarschuw, voorspel = expliciet de taalhandeling aangeven

b- -woordvolgorde (vb vraag ipv bevel)

c- hulpww zoals willen, kunnen, zullen = verzoekend , suggererend (om verschil te maken met vragen en bevelen)

d- bijwoorden zoals misschien, aub ...

e- intonatie en klemtoon (alleen spreektaal)

vb Taalhandeling = waarschuwen: ik waarschuw je dat het ijs daar nogal dun is !

strekking inhoud

→ effect: voorzichtig zijn

LE 4 Eigenschappen van teksten

Tekstcommunicatiemodel van Shannon en Weaver p.64 (informatiebron, kanaal, ruis)

In het communicatiekanaal kan de boodschap veranderingen ondergaan die niet bedoeld zijn door de informatiebron
Deze verandering = **ruis** Vb wanneer een lezer een vakterm niet begrijpt

Kritiek een lezer is meer dan ontvanger alleen

Houdt geen rekening met de strekking vd boodschap → vb “Maak dat de kat wijs” kan niet verklaard worden met dit model

Tekstkenmerken intentionaliteit en situationaliteit komen hier niet voor

Tekstsoorten: literair (cult erfgoed) → literatuurwetenschap en niet-literair → taalwetenschap

Genreleer: sprookje, sage, mythe, legende

Stijl: heeft te maken met welke keus op welk moment het best is

7 Tekstkenmerken v De Beaugrande en Dressler (p 67 schema p 70)

reeks zinnen waarop niet alle 7 kenmerken v toepassing = ook een tekst (in deze cursus) → tekst kan bestaan uit 1 zin

1 Cohesie als interpretatie v tekstelement afh is v ander element in de tekst / samenhang tussen elementen in de tekst

2 Coherentie samenhang tussen elementen in de tekst door kennis van de wereld

3 intentionaliteit een bepaald doel bereiken met de tekst

4 aanvaardbaarheid voor het beoogde lezerspubliek

5 informativiteit moet nieuwe informatie bevatten

6 situationaliteit aanvaardbaar en informatief in een bepaalde situatie

7 intertekstualiteit meestal een relatie met andere tekst qua vorm en /of inhoud

LE 5 Variatie in taal en tekst

Taalgemeenschap: mensen die dezelfde normen hanteren tav taalgebruik

Verschillen in taal: geografische variatie, sociale variatie, man/vrouw en etnische verschillen , leeftijd

Criteria die rol spelen bij onderscheiden van taal en dialecten: talige criteria en/ of buitentalige criteria (p 104)

Taalplanning:

In ME = Vlaams, Hollands, Brabants enz...

17° E: behoefte aan standaardtaal (bijbelvertaling, wetten enz..)

→ ABN tot 1980 → AN

Sociolect = sociale meestal stedelijke taalvariëteit met weinig aanzien

Taalvariëteit= neutrale term voor dialect en taal

Speaking model (Dell Hymes) (p 84) om taalgebeuren in allerlei situaties te beschrijven en te interpreteren

- S **setting + scene** of situatie (plaats + situatie)
- P **participants** = spreker, hoorder, publiek + bron (=namens een ander spreken)
- E **ends** = functie+ doel vd deelnemers (huwelijksvoltrekking)
- A **act sequence** = vorm + inhoud (onderwerp, discussie, kringgesprek)
- K **key** = toonsoort (ironie, sarcasme)
- I **instrumentalities** = taalvariant (dialect) + kanaal (gesproken of geschreven vb telefoon / wijze v spreken of vragen stellen)
- N **norms** = normen voor interpretatie+ normen voor interactie (wat is beleefd, regels in gesprek...)
- G **genre** = tekstsoort

Vershil setting != situatie

Setting: tijd, plaats ea fysieke omstandigheden

setting situatie

Situatie: = interpretatie van de setting als die en die situatie (vb spreekkamer / consultatie)

Teksttypologie 5 basisvormen (ideaalvormen v Wehrlich) p 86-93

basisvormen	objectief	subjectief
1 beschrijven	Technische beschrijving	Impression.beschrijving
2 vertellen	verslag	verhaal
3 uiteenzetten	uiteenzetting	essay
4 argumenteren	Wetenschappelijke verhandeling	commentaar (recensie)
5 instrueren	Voorschrift, wet	aanwijzing